

מסוס ועד קרייזלר

בבואם לראשון, ממקוה ישראל בה עבדו בי שדות תחת מיקוח משגיח ערבי קשה יד, היה לגלגני. היתה זו קבוצה של סטודנטים, אחדים מהם ממשפחות אמידות למדי, שבאו לארץ מדבר בדומה לכת של גוירים המתנחל לת בישיון, ומקדישה את חי חכריה לשם שמיים.

אולם אט אט התעררו הבילויים במושבה, הוריו בה חיים חדשים. ראשון לציון החלה מסגלת לעצמה פטריוטיזם מקומי שהיה לשם דבר ביישוב כולו. בראשון הוקם גן-הילדים העברי הראשון, שם נערכה הצגת התיאטרון הראשונה בעברית, עלידי ילדי בית-הספר, שם גם התארגנה התומורת הראשונה בארץ. בית-העם בראשון הוא הראשון במינו בארץ, בו נערכו לעתים מזומנות הרצאות על נושאים כלליים ומדעיים.

מוזמן שנוסד היקב בראשון, החלה המושבה להיות משגב לעבודה העברית, כיון של פי המסורת היהודית אסור למי שאינו בן ברית לגעת ביון. מועלי היקב היו בעלי הכרם מה מעמית, אף ארגנו שבתיה מפורסמת, שבראשה עמד עלם צעיר שזה מקרוב עלה ארצה, דוד גרין, ששינה את שמו, לאחר מכן, לבן-גוריון.

עולה חדש לשלטון. התפתחותה של ראשון לציון לא פיגרה אחרי גידולה של ארץ-ישראל. מספר האוכלוסים הגיע ל-30 אלף ושטחה גדול עתה משטח תל-אביב. הי חקלאות, משענתה הראשונה של ראשון, סינתה את מקומה לתעשייה ענפה, והשלטון בעיר עבר מידי האיכרים החתיקים לידיו של עולה חדש הנמצא בארץ חמש שנים בלבד, אריה שפסל, איש מפא"י, אולם לכבוד יובל השבעים נשכחו המריכות והמרירות, הפטריוטיזם המקומי המפורסם של ראשון ליכד לגוף אחד, מלא-מרץ, את כל השכבות והי עיר צהלה ושמהה שלושה ימים ושלושה לילות.

המעמד השלישי

כרם נבות

יודבר אחאב אל נבות למור :
תנה לי את כרמך ויהי לי לג'ירק,
כי הוא קרוב אצל ביתי.
מלכים א' כ"א ב :

קיבוץ להבות-חביבה, שבא להנציח את זכרה של הצנתנית חביבה רייק, שייד ל-קיבוץ הארצי השומר-הצעיר, ובתור שכזה הוא דוגל באחווה-עמים ובברית-עמלים עברית-ערבית. אולם ככל קיבוץ אחר בארץ הוא דוגל גם במרחב-מחייה לעצמו, לכן, כשעמד לעלות על אדמתו בראשית 1950, העמיד תנאי : קודם כל יש לסלק את 60 התושבים של חירבת אל-גילמי, כפר ערבי קטן שבקרבת מקום, ולהעביר את אדמותיו לרשות הקיבוץ החדש.

בשני למרס של אותה שנה נתבקשו הי ערבים לנטוש את אדמות אבותיהם. הסיבה שניתנה עלידי המושל הצבאי : "טעמי ביס-חונן". אדמתם הועברה להבות-חביבה, ול-ערבים ניתנה, זמנית, אדמה אחרת בכפרי המשולש. מאחר שהאדמה הנטושה נתנה יבול, שהערבים המגורשים לא הספיקו ל-אספה, הוחלט שלהבות-חביבה יקבל גם את היבול, ישלם פיצויים לערבים.

נימוק אחר. כשעברו שנתיים והערבים לא קיבלו שום פיצויים עבור היבול, וגם לא קיבלו כל אדמה כנחלה חוקית, החליטו הערבים שיש לעשות משהו. הם הלכו לעורך-הדין מוחמד נימר אל-התארי, הידוע כלוחם תקיף לזכויות הערבים, הגישו צו-על-תנאי נגד שר הבטחון והמושל הצבאי, שיבואו וינמקו מדוע לא יחזירו אותם לכפרם ול-אדמתם.

אולם להבות-חביבה לא התלהב כלל מן הרעיון של החזרת האדמות. להיפך, הם פנו לפני כן לשלטונות, ודרשו רשות להחריב את הכפר, מתוך נימוק שאלה מסכנים את בריאותם. לפני בית-המשפט לא היה לבארכות שר הבטחון והמושל הצבאי שום נימוק מדוע לא יחזרו הערבים, פרס לאחד : להבות-חביבה יושב על האדמה, אינו מוכן לנטוש אותה. נימוק זה לא שיכנע את השופטים אולשן, אסף ווסמן, שופטי בית-הדין הגבוה לצדק, שקבעו : הגירוש

דאנדרטה. לפני 70 שנה היתה ראשון כולה מכוסה חול. עגלות דרדרו על פני שבילי עפר, אולם כלי הרכב הבטוח ביותר היה הסוס, ידיו מן מאז ומתמיד של הגידע, שומר המושבה, שהיה מתגנדר בתלבושתו האקזוטית, באוכפו הצבעוני ובדחירה בין הכרמים והפרדסים ואף ברחובה המושבה, כאשר הדבר הי' נדרש למען הרושט. למטה : אנדרטת ראשון לשמונים בניה שנפלו במלחמת העצמאות, מן היפות שהוקמו בארץ.

זורה בת 20, בית הכנסת יהיה ילדי ראשון לציון.

